

Högre säkerhet i svenska kärnreaktorer

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 28 april 2011 beslutat att bereda bl.a. försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över partimotion (MP) *2010/11:NU5 Högre säkerhet i svenska kärnreaktorer*, vilken är väckt enligt 3 kap. 13 § riksdagsordningen med anledning av händelse av större vikt.

I yttrandet finns en avvikande mening (MP).

Utskottets överväganden

Motionen

Mot bakgrund av vad som hänt i Fukushima i Japan föreslår Miljöpartiet att det omedelbart genomförs ett tillfälligt stopp av de fyra äldsta reaktorerna i Sverige för omfattande säkerhetsundersökningar (*yrkande 1*).

Vidare föreslår Miljöpartiet att effekthöjningar i befintliga reaktorer ska avvisas av säkerhetsskäl (*yrkande 3*).

Miljöpartiet vill att regeringen ska återkomma med förslag till lagstiftning som förhindrar att plutoniumhaltigt bränsle, s.k. MOX (mixed oxide), importeras eller används i Sverige (*yrkande 4*).

Utskottets ställningstagande

All verksamhet som på något sätt hanterar kärnämnen och kärnavfall kallas för *kärnteknisk verksamhet*. Det kan gälla drift av ett kärnkraftverk eller av anläggningar för mellanlagring och slutförvaring av kärnkraftverkens använda kärnbränsle och det kärnavfall som bildas vid driften. Även tillverkning av kärnbränsle är kärnteknisk verksamhet liksom transport av kärnämnen och kärnavfall. Skyddet av de kärntekniska anläggningarna och kontrollen av att kärnämnen enbart används för fredliga syften och inte hamnar i orätta händer är kärntekniska verksamheter som till stor del styrs av Sveriges internationella åtaganden.

Verksamheten vid de kärntekniska anläggningarna regleras, i nu aktuella avseenden, i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, strålskyddslagen (1988:220) och i miljöbalken. I kärntekniklagen beskrivs kärnteknisk verksamhet och vilka regler som gäller för den som har tillstånd att driva kärnteknisk verksamhet.

Regeringen har med stöd av dessa lagar meddelat ytterligare föreskrifter i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet samt i strålskyddsförordningen (1988:293). Ytterligare – mer detaljerade – föreskrifter när det gäller säkerheten vid de kärntekniska anläggningarna utfärdas av Strålsäkerhetsmyndigheten. Strålsäkerhetsmyndigheten svarar också för tillsynen och kontrollen av svenska kärntekniska anläggningar.

Strålsäkerhetsmyndigheten har ett *samlat ansvar* inom områdena strålskydd och kärnsäkerhet. Myndigheten arbetar pådrivande och förebyggande för att skydda människor och miljö från oönskade effekter av strålning, nu och i framtiden.

Strålsäkerhetsmyndigheten bedriver tillsyn över kärnkraftverken, liksom över all övrig kärnteknisk verksamhet i Sverige. Det är myndighetens uppgift att ställa krav på dem som utövar kärnteknisk verksamhet och att kontrollera att säkerhets- och strålskyddsbestämmelser efterlevs.

Ansvar för säkerheten ligger dock helt på den som har tillstånd att driva den kärntekniska anläggningen. Strålsäkerhetsmyndighetens uppgift är att se till att tillståndshavaren tar sitt ansvar och bedriver verksamheten på ett säkert sätt. I myndighetens föreskrifter anges vad ansvaret innebär, och kontroll sker genom inspektioner och granskningar av olika slag. Resultaten av dessa ger myndigheten underlag för beslut om åtgärder som tillståndshavare måste rätta sig efter. Strålsäkerhetsmyndigheten ska också verka för att säkerhetsarbetet utvecklas. Strålsäkerhetsmyndighetens *föreskrifter är bindande*, vilket innebär att de *måste följas* av de verksamheter som berörs.

I motionen (*yrkande 1*) föreslås att de fyra äldsta anläggningarna omedelbart stoppas och säkerhetskontrolleras.

Strålsäkerhetsmyndigheten bedriver – som tillstånds- och tillsynsmyndighet – en kontinuerlig tillsyn och kontroll av säkerheten vid de svenska kärnkraftverken så att dess föreskrifter följs. Riksdagen och regeringen har genom kärntekniklagen och underliggande kärnteknikförordning gett Strålsäkerhetsmyndigheten långtgående befogenheter att ställa de krav den anser nödvändiga med hänsyn till säkerheten. Myndigheten kan när som helst besluta om restriktioner i driften av kärnreaktorerna – eller att helt stänga driften av en eller flera reaktorer – om den anser att detta behövs av säkerhetsskäl.

Mot bakgrund av reaktorhaverierna i Fukushima har Europeiska unionen beslutat att alla kärnreaktorer inom unionen ska genomgå ett s.k. stresstest. Kommissionens rådgivande organ European Nuclear Safety Regulators Group (ENSREG) utarbetar för närvarande en plan för hur dessa tester ska utformas och när de ska genomföras. Det innebär således att alla svenska reaktorer kommer att utsättas för en fördjupad säkerhetsgranskning. Därmed blir enligt utskottets mening syftet med motionärernas yrkande i viss mån tillgodosett.

I motionen (*yrkande 3*) föreslås att riksdagen av säkerhetsskäl stoppar effekthöjningar av de svenska reaktorerna.

Det är tillståndsinnehavarna (*kärnkraftsbolagen*) som ansöker om att få höja effektuttaget på reaktorerna. Strålsäkerhetsmyndigheten granskar ansökningarna och beslutar om vilka förutsättningar som bör gälla för att en sådan bör beviljas. Tillstånd till en eventuell effekthöjning ges av regeringen efter bedömning enligt kärntekniklagen och miljöbalken. När ett tillstånd har getts är det Strålsäkerhetsmyndigheten som – utifrån sin säkerhetsmässiga bedömning – avgör vilka krav som ska ställas för att effekthöjningen därefter ska få genomföras. Utskottet har fått veta att myndigheten i ett flertal fall inte har godkänt att effekthöjningarna får genomföras i den takt och omfattning som tillståndet ger. Det är utskottets bedömning att både tillståndsprövningen och efterlevnadskontrollen av effekthöjningarna är betryggande.

Miljöpartiet vill även lagstiftningsvägen förhindra att plutoniumhaltigt bränsle, s.k. MOX, importeras eller används i Sverige (*yrkande 4*).

Genom att använt kärnbränsle bearbetas går det att återanvända. Upparbetning – som det kallas – är en kemisk process vid vilken uran och plutonium skiljs från klyvningsprodukterna i använt kärnbränsle. Uranet och plutoniumet kan sedan användas för att tillverka nytt kärnbränsle, s.k. MOX-bränsle (mixed oxide). Sverige har valt att inte upparbeta använt kärnbränsle eftersom det ger upphov till ämnen som kan användas till kärnvapen. Dessutom bidrar upparbetning till utsläpp av radioaktiva ämnen.

Något MOX-bränsle finns inte i dag i de svenska kärnkraftverken. Upparbetning av delvis utbränt kärnbränsle från svenska reaktorer kan inte ske i Sverige. Om ett kärnkraftsföretag önskar återtransportera ett sådant bränsle – upparbetat i ett annat land – ska en anmälan om detta göras till Strålsäkerhetsmyndigheten. Om så skulle ske är det Strålsäkerhetsmyndigheten som ger tillstånd till transporter och drift. Någon sådan anmälan föreligger inte.

Utskottet har upplysts om att OKG Aktiebolag har tillstånd att använda MOX-bränsle i reaktorerna Oskarshamn 2 och 3. Tillståndet beviljades den 20 december 2002, och som ett av villkoren för tillståndet gäller att Strålsäkerhetsmyndigheten (dåvarande Statens kärnkraftinspektion) får besluta om de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till säkerheten. Dåvarande Statens kärnkraftinspektion bedömde det som det bästa alternativ som inom överskådlig tid står till buds ur säkerhets- och icke-spridningssynpunkt. Innan ett MOX-bränsle tas i anspråk i en kärnreaktor måste en anmälan göras till EU-kommissionen. Utskottet anser inte att det nu är motiverat att begära en ändring av anmälnings- och tillståndsreglerna för MOX-bränsle.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet yrkan-
dena 1, 3 och 4.

Stockholm den 10 maj 2011

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Cecilia Widegren (M), Hans Wallmark (M), Åsa Lindestam (S), Annicka Engblom (M), Peter Jeppsson (S), Anders Hansson (M), Eva Sonidsson (S), Allan Widman (FP), Staffan Danielsson (C), Anna-Lena Sörenson (S), Johan Forssell (M), Peter Rådberg (MP), Mikael Oscarsson (KD), Torbjörn Björlund (V), Roza Güclü Hedin (S) och Thoralf Alfsson (SD).

Avvikande mening

Avvikande mening (MP)

Peter Rådberg (MP) anför:

Utskottet målar, till stora delar, upp vilka uppdrag Strålsäkerhetsmyndigheten har i dag och behandlar inte på ett adekvat sätt våra frågor om att de fyra äldsta reaktorerna ska stoppas för säkerhetsundersökningar.

Det som hände i Fukushima, i Japan, kan mycket väl hända i Sverige, och var som helst i världen där kärnkraftverk finns. De bakomliggande faktorerna i Japan, ett jordskalv som slog ut elnätet och tsunamin som fick reservgeneratorerna att haverera, finns inte i Sverige. Men det finns många andra faktorer som kan utlösa samma problem i Sverige som det som hände i Japan – bortfall av kylning.

På torsdag den 12 maj kommer antagligen EU-kommissionens förslag om stresstester för kärnkraftverk att läggas fram. Miljöpartiet välkomnar att EU gör stresstester av EU:s samtliga reaktorer, men det kommer inte att vara tillräckligt. Av allt att döma baseras det på Strålsäkerhetsmyndigheternas gemensamma organ och saknar kriterier för t.ex. terroristattacker, flygplansolyckor och cyberattacker.

Miljöpartiet anser att Sveriges energisystem måste vara säkert för människors hälsa och miljö men även för samhället i stort mot störningar och avbrott och för landets ekonomi. Vi anser att kärnkraften inte uppnår denna säkerhet i dag.

Enligt Energimyndigheten kommer Sverige att ha ett elöverskott ända fram till 2030. Regeringen vill använda elöverskottet till att sälja kärnkraftsel till andra länder. Vi anser inte att Sverige ska exportera kärnkraftsel till bl.a. länder som inte har kärnkraft.

Miljöpartiet de gröna anser att det är bättre att utnyttja elöverskottet till att stänga av de två ”farligaste”, enligt undersökningar, reaktorerna för gott.

Redan i år räknar Energimyndigheten med ett elöverskott på 8 TWh, och 2012 kommer det att öka till 10 TWh. Överskotten växer sedan stadigt för att 2020 uppgå till 24 TWh. Det motsvarar nästan hälften av den el som levererades av de svenska kärnreaktorerna förra året. Denna nivå på överskottet väntas i stort sett bestå till åtminstone 2030.

Myndighetens prognoser baseras på bedömningar och de politiska beslut som har fattats av regeringen och riksdagen.

Plutoniumhaltigt bränsle (mixed oxide, MOX) skapar risker för kärnvapenspridning. Sådant bränsle finns i reaktor 3 i Fukushima Daiichi och har tidigare planerats i Oskarshamn. Även om det i dag inte finns något MOX-bränsle i svenska kärnkraftverk anser vi att en lagstiftning om förbud mot MOX-bränsle vore det bästa sättet att förhindra att MOX-bränsle importeras eller används i Sverige.